

**วิธีวิทยาการประเมินผลการดำเนินการ
ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดขอนแก่น
Operational Assessment Methodology of Five Precepts
Project in KhonKaen Province**

สุนทร สายคำ, นาคพล เกินชัย และพระอธิการบุญช่วย โชติวิโส
Sunthon Saikham, Narkapol Kernchai and Phra Athikanboonchuay Chotivangso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: narkapol@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหา ประเมินประสิทธิผลและศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดขอนแก่น กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ผู้ร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบดีเด่น จำนวน 3 หมู่บ้าน รวม 21 รูป/คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 244 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพ (การปฏิบัติ) การดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านบริบทโครงการโดยมีการปลูกฝังจิตสำนึก และสร้างความตระหนักรู้ เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้เกิดความสงบสุข ร่มเย็น สนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนนำหลักศีล 5 กลับคืนมาสู่ชีวิตประจำวัน โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมรักษาศีล 5 ทุกวันพระและเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่น ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติรองลงมาคือ ด้านผลผลิตโดยสมาชิกในครอบครัวและในหมู่บ้านสามารถรักษาศีล 5 ได้ทุกข้อ โดยเฉพาะข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดินในกามและประชาชนนิยมเข้าวัดปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น ปฏิบัติตนในกรอบศีลธรรมเป็นคนดี เสียสละ มีจิตอาสา งดการจำหน่ายสุราในวันพระทั้ง ลด ละเลิกอบายมุขเพิ่มขึ้นและด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านปัจจัยนำเข้า โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ยังมีน้อยไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ซึ่งโดยทั่วไปได้รับการสนับสนุนงบประมาณวัสดุ สิ่งของและสิ่งอำนวยความสะดวกจากภาคเอกชนทุกภาคส่วนและญาติโยม

ผู้เข้าปฏิบัติธรรมและมีการจัดสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านให้สะอาด ร่มรื่น ร่มเย็น ถูกสุขอนามัยตามวิถีอีสาน มีการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบดีเด่น ส่วนปัญหาการดำเนินการตามโครงการ โดยภาพรวมและรายด้านมีปัญหาในระดับน้อย

ด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือ ด้านผลผลิต โดยบุคคลในหมู่บ้านสามารถรักษาศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์และรักษาศีลข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มสุราเมรัยและของมึนเมาได้น้อยกว่าทุกข้อ โดยภาพรวมบุคคลในหมู่บ้าน บางคนยังไม่ลด ละ เลิกการดื่มสุราในงานศพและงานสำคัญต่างๆ ทั้งบางคนไม่หาเวลาเข้าวัดปฏิบัติธรรมส่วนด้านที่มีปัญหาลดลงคือ ด้านบริบทของโครงการ โดยมีการบริหารจัดการให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบกฎเกณฑ์ของหมู่บ้านและมีการบริหารจัดการเชิงบูรณาการปัจจัยต่างๆ ในหมู่บ้านให้เกื้อกูลต่อชีวิตที่ดี ก่อให้เกิดการมีแบบอย่างที่ดี

ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยเชิงคุณภาพในระดับดี ด้านที่มีคุณภาพสูงสุดคือ ด้านบริบทของโครงการ โดยการรักษา ศีล 5 ช่วยปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักรู้ เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปฏิบัติตามนโยบายของโครงการทำให้คนในสังคมเกิดความปรองดองสมานฉันท์ ลดความขัดแย้ง สังคมมีความสุข ร่มเย็น ด้านที่มีคุณภาพรองลงมาคือ ด้านผลผลิต ประชาชนสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขเข้าวัดปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น ได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 “มีศีล มีสุข มีปรองดอง มีสมานฉันท์ มีสามัคคี มีสันติสุข” ส่วนด้านที่มีคุณภาพต่ำสุดคือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน โดยมีประชาชนผู้ร่วมโครงการได้รับการพัฒนาปลูกฝังจิตสำนึกด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม

แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านบริบทของโครงการ ประชาชนควรพัฒนากาย พัฒนาจิตใจด้วยการปฏิบัติธรรมตามหลักการรักษา ศีล 5 เป็นประจำ ควรชักชวนหรือนำและกระตุ้นให้ประชาชน นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันและควรปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักรู้ เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ด้วยการจัดกิจกรรมการรักษา ศีล 5 ที่เหมาะสมและต่อเนื่องยั่งยืน ด้านปัจจัยนำเข้า หมู่บ้านรักษาศีล 5 ควรมีกฎ กติกาและระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้ประชาชนถือปฏิบัติจนเกิดเป็นวิถีชีวิตที่ดีงามและเคารพสิทธิของผู้อื่น ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณที่พอเพียงต่อการดำเนินงานทุกปีและควรได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกจากภาคเอกชน โดยขอความร่วมมือตามหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด และราชการทุกภาคส่วน ด้านกระบวนการดำเนินงาน ควรมีการประชาสัมพันธ์ ประชุมชี้แจงและให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีการปฏิบัติและคุณประโยชน์ของการรักษา ศีล 5 อย่างชัดเจน ควรจัดกิจกรรมการรักษา ศีล 5 อย่างหลากหลาย เป็นประจำและต่อเนื่องรวมทั้งการฝึกอบรมและจัดนิทรรศการในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติและวันสำคัญอื่นตามนโยบายของรัฐและด้านผลผลิต เมื่อบุคคลพิจารณาเห็นว่าสิ่งใดดี สังคมเห็นดีด้วยและให้การยอมรับควรลงมือปฏิบัติทันที ควรส่งเสริมให้ประชาชน สมาชิกในครอบครัวและ

ในหมู่บ้านเข้าวัดปฏิบัติธรรมตามหลัก ศีล 5 ทุกข้อ สร้างความตระหนัก ความศรัทธาด้วยการพูดดี พูดจริง และทำดี รู้จักเอาชนะตนเองจากอบายมุขทั้งปวง มีความรับผิดชอบถือปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงามในทางพระพุทธศาสนา เพื่อประชาเป็นสุขยั่งยืน

คำสำคัญ: วิถีวิทยาการประเมินผล; การดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5; ประสิทธิผล; แนวทางส่งเสริมและพัฒนา; บริบท; ปัจจัย; กระบวนการผลผลิต

Abstract

The aims of this research were to study the conditions and problems, to assess effectiveness and to study the ways to promote and to develop the operation of Five Precepts project in KhonKaen province. The target group of this study included 21 best awarded project participants in 3 villages and the samples were 244 participants. The research tools were: an in-depth interview and a rating scale questionnaire. The data were analyzed through the basic statistics and Descriptive Analysis.

The research results were as follows:

1. The overall statistical score and that of each aspect of the operational conditions of the 'Five Precept' project were at a high level. The aspect with the highest statistic score was 'Project Context'. This was the result of instilling a consciousness and loving awareness in the national, religious and monarch institutions through promoting the five precepts observation in daily life and each Buddhist holy day; participating in Buddhist important day activities, following the good local customs and cultures. This truly caused peace and happiness. The following ranked statistic score was that of 'Product'. Based on the project operation, the family and village members were able to observe all five precepts particularly the third one 'to refrain from sexual misconduct'. The number of people who went to perform the dhamma practices increased and they tended to behave based on the moral framework, good person characteristics and volunteer mind. The alcohol was not sold on the Buddhist holy day. The number of those who reduced and quitted the unwholesome deeds rose accordingly. The lowest statistic score can be seen in that of 'Input'. This was the result of inadequate operational budget funded by the governmental sector. The budget, materials,

equipment and facilities were supported by the private sector and practitioners who came to perform the dhamma practices. There was a setup of clean and green environment based on Isan way of life; the development of 'the five precepts observation village model'. The statistic score of the problems in the project operation was at the low level. The highest score of the problem can be seen in the aspect of 'Product'. Compared with other precepts, the majority of the villagers were unable to perfectly observe the first precept, 'to refrain from destroying living creatures' and the fifth precept 'to refrain from intoxicating drinks and drugs which lead to carelessness'. Some of the villagers cannot refrain from intoxicating drinks and drugs while participating in the funeral and religious activities. Some of them had no time to go to the temple. The lowest score of the problem was found in the aspect of 'Project Context'. There was the management to reinforce the legal practices and follow the village regulation, integrative administration of the village factors to build the betterment of living. This created the good sample.

2. The results of the effectiveness evaluation of the five precept observation village operation showed the qualitative means of the overall perspective and each aspect at a good level. The aspect with the highest quality assessment was that of 'Project Context'. This showed that the five precepts observation supported the instillation of a consciousness and loving awareness in the national, religious and monarch institutions. Moreover, following the project policies caused the harmony within the society, conflict reduction and social peace. The second ranked quality aspect was 'Product'. The population provided their assistance to one another and lived together with peace, participated in the temple activities more. The village was known as the village with 'morals, happiness, harmony, reconciliation, unity and peace'. The aspect with the lowest score was 'Operational Process'. The project participants were instilled with the moral, cultural, harmonious, grateful awareness. The villagers were trained in terms of educational assistance; however, the majority of them were unable to apply knowledge of public assistance to develop community to create peace, compared with other items including receiving services in terms of budget, material and facility services. These are the responsibility of the village and community.

3. The ways to promote and develop the project can be divided into the following aspects. Project Context: the population should develop their body and mind through regular five precepts observation. They should be invited, led and encouraged to use the dhamma principles of Buddhism in their daily life, and be aware of, be realized, glorified of the national institute, religion, the king and country through suitably and continuously organizing the activities of five precepts observation. Input: the Five Precepts Observation' villages should have hand-signed rules to follow until the rules become a part of their life, respected by the others. The governmental units should support the adequate budget for annual operation and the budget, materials, equipments and facilities should be also supported by the private sectors, This should be done by requesting the collaboration of all parties, according to the principles of "Boworn", including 'home', 'temple' and 'governmental units'. Operational Process: there should be the public relations, meeting to give clear knowledge and benefits of five precepts observation. The various forms of the activities promoting the project should be organized constantly and continuously. This includes organizing the training and exhibitions in the important Buddhist, national and governmental days. Product: when people and society realize the benefits of five precepts and accept them, the precept observation should be practiced immediately. The family members should observe the five precepts emphasizing on the fifth 'to avoid alcohol consumption', the first 'to avoid killing' and the second 'to avoid stealing'. When people's life and property are safe, this leads to the sustainable happiness. The right occupations should be promoted to the public. The sufficient earning income, self-reliability, self-satisfaction, realization, faith with vocal and physical good-deeds, voiding all bad things, responsibilities based on the virtuous and cultural principles of Buddhism should be risen for the sustainable happiness of the people.

Keywords: Assessment Methodology; Operation; Five Precepts Project; Effectiveness; The Ways to Promote and Develop; Context; Input; Process Product

1. บทนำ

การสร้างสังคมให้มีความสามัคคี มีความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ปราศจากความขัดแย้งย่อมเป็นเหตุสำคัญนำไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยความสงบเรียบร้อย มีสันติสุข มีความมั่นคงและมีความปลอดภัย ทั้งในด้านการดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งการสร้างสามัคคีปรองดองต้องเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลที่มีความรัก ความปรารถนาดีต่อกันและพัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และพัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีงามในระดับชาติ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า และประชาชนมีความผาสุก หากจะให้สังคมมีความสงบสุขร่มเย็น และมีความปรองดองสมานฉันท์อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นรากฐาน สำหรับการปฏิบัติตนในทุกระดับต้องอาศัยศีลธรรมพื้นฐานที่สังคมไทยยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายแห่งสังคมที่ดีงาม ศีลธรรมดังกล่าวนี้คือ ศีล 5 (Prapomwetee, 2014)

นอกจากนั้น สังคมที่มีความสงบสุขร่มเย็นได้คนในสังคมต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและเคารพสิทธิของบุคคลอื่น ในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ทรงสร้างสังคมสงฆ์ขึ้น โดยกำหนดพระธรรมวินัยเป็นหลักปฏิบัติของสงฆ์ 227 ข้อ และฆราวาสก็มีศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติควบคุมความประพฤติเบื้องต้นให้มนุษย์อยู่ในสังคม

ได้อย่างปกติสุข (Thongchawna, et al., 2017 : 203-210) ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วส่วนหนึ่งเกิดจากความเสื่อมทางจิตใจของคนไทยในสังคมเป็นเพราะขาดคุณธรรมประจำใจ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus, 2014 : 1) ด้วยเหตุนี้มหาเถรสมาคมจึงได้มีมติเห็นชอบของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพัฒนาประชาชนไปสู่สังคมแห่งความสงบสุข

การดำเนินงานตามโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นนโยบายที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งมงคลจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริให้กับคณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมกันทุกภาคส่วนในจังหวัดขับเคลื่อนโครงการ โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ซึ่งจะนำพาประเทศก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยยั่งยืน (Prathepmetee, 2014) ซึ่งโครงการนี้ในจังหวัดขอนแก่นเป็นการดำเนินการของคณะสงฆ์ภาค 9 ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น ในรูปเครือข่ายการประสานงาน “บ้าน วัด โรงเรียน” ขับเคลื่อนโครงการโดยมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ร่วมกันขับเคลื่อน โดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำเพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนในชาติ

มีความรัก และเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และเสริมสร้างความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ โดยใช้กลไกทางพระพุทธศาสนา (Prakhrusuwithanpattanabundith, 2014)

การดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำเป็นต้องมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศว่าบรรลุผลเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร มีข้อเสนอแนะและมีแนวทางส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลบรรลุเป้าหมายของโครงการเพียงใด โดยใช้วิธีวิทยาการประเมินอย่างครบวงจร ทั้งด้านบริบท (Context : C) ปัจจัยตัวป้อน (Input : I) กระบวนการ (Process : P) และผลผลิต (Product : P) หรือประเมินบางส่วน (Pitiyanuwat, 2016 : 332) โดยรวมเรียกว่า กระบวนการ CIPP Model โดยตระหนักว่าวิธีวิทยาการประเมินเป็นกระบวนการศึกษา การบรรยาย การอธิบายและการให้ความกระจ่าง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ความรู้ใหม่ (Wisalaporn, 2012 : 29) ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 แบบครบวงจรโดยมีการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และสภาพแวดล้อมของโครงการ มีการจัดหาทรัพยากรการบริหารจัดการอย่างพอเพียง ดำเนินการตามกระบวนการและเกิดผลผลิตตามเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้การใช้วิธีวิทยาการประเมินแบบ CIPP Model จึงเหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินการตามโครงการ

หมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้วยหลักการ เหตุผล และความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิธีวิทยาการประเมินผลการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการโครงการให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาวิธีวิทยาการประเมินผลการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยยึดเนื้อหาสาระการรักษา ศีล 5 คือ 1) จดเว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) จดเว้นจากการลักทรัพย์ 3) จดเว้นจากการประพฤติดินาม 4) จดเว้นจากการพูดเท็จ และ 5) จดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย ด้วยการศึกษาดูตามสภาพ ปัญหา กระบวนการและประสิทธิผลการดำเนินการตามโครงการโดยบูรณาการใน CIPP Model คือ บริบท (Context : C) ปัจจัยนำเข้า (Input : I) กระบวนการ

(Process : P) และผลผลิต (Product : P)

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 21 รูป/คน ได้แก่ ผู้ร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบดีเด่น จำนวน 3 หมู่บ้าน คือ ประธานโครงการหรือเจ้าอาวาส ครูผู้สอนศีลธรรม ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วย ผู้นำชุมชน หัวหน้าครอบครัวและสมาชิก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน และผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวม 7 กลุ่มๆ ละ 3 รูป/คน

2.2 ประชากร ได้แก่ ผู้ร่วมโครงการ ประกอบด้วย ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ใน 26 อำเภอ 192 ตำบล 250 หมู่บ้านๆ ละ 40 รูป/คน จำนวน 10,000 รูป/คน แยกเป็น ประธานโครงการและพระสอนศีลธรรม จำนวน 500 รูป/คน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วย จำนวน 500 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 6,500 คน และผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 2,500 คน

2.3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 244 รูป/คน แยกเป็น ประธานโครงการและพระสอนศีลธรรม ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วย ผู้นำชุมชน และผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวม 4 กลุ่มๆ ละ 61 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพทางบทบาทหน้าที่ คือ ประธานโครงการหรือพระสอนศีลธรรม ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วย ผู้นำชุมชนและผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูผู้สอน สถานภาพทางกายภาพ/เพศ คือ บรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยแยก

เป็นเพศชาย-หญิง อายุ อาชีพ และรายได้ของผู้ร่วมโครงการ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ วิธีวิทยาการประเมินผลการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดขอนแก่น เกี่ยวกับสภาพ (การปฏิบัติ) ปัญหา (อุปสรรค/ข้อขัดข้อง) การประเมินประสิทธิผลและแนวทางส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามแนวคิด CIPP Model ประกอบด้วย 1) ด้านบริบท (Context : C) เกี่ยวกับวิธีวิทยาการประเมินหลักการและเหตุผล นโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายของโครงการและความต้องการของประชาชน 2) ด้านปัจจัย (Input : I) เกี่ยวกับวิธีวิทยาการประเมินสภาพและปัญหาการใช้ทรัพยากรการดำเนินการ ได้แก่ บุคคล คณะกรรมการ งบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน 3) ด้านกระบวนการ (Process : P) เกี่ยวกับวิธีวิทยาการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมสนับสนุนเพื่อสร้างบรรยากาศในการดำเนินการตามโครงการ 4) ด้านผลผลิต (Product : P) เกี่ยวกับวิธีวิทยาการประเมินประสิทธิผลด้านผลผลิต (Output) ในเชิงปริมาณและผลลัพธ์ (Outcome) ในเชิงคุณภาพของการรักษาศีล 5 ของประชาชน

4. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษากับผู้ร่วมโครงการหมู่บ้านต้นแบบดีเด่น 3 หมู่บ้านและหมู่บ้านในโครงการ จำนวน 7 อำเภอ 48 ตำบล 61 หมู่บ้านในจังหวัดขอนแก่น

5. ขอบเขตระยะเวลา ดำเนินการวิจัยระหว่างตุลาคม 2559 ถึง 30 กันยายน 2560

รวมระยะเวลา 12 เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามสถานภาพตามบทบาทหน้าที่ 7 กลุ่ม ประธานโครงการหรือเจ้าอาวาส ครูพระสอนศีลธรรม ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วย หัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิก ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูผู้สอน และผู้แทนหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามโครงการโดยบูรณาการในกระบวนการ CIPP Model จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลผลิต ส่วนตอนที่ 3 เกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 แบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพตามบทบาทหน้าที่ และสถานภาพทางกายภาพ ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตอนที่ 3 วิธีวิทยาการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักการรักษาศีล 5 บูรณาการใน CIPP Model จำนวน 4 ด้าน และ ตอนที่ 4 แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เครื่องมือการวิจัยทั้ง 2 แบบตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ ได้มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

และผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .313-.831 และมีค่าความเชื่อมั่นด้านประสิทธิผลเท่ากับ .958

รูปแบบการวิจัย โดยใช้รูปแบบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Research Methodology) เป็นการผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพกับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการผสมในระดับข้อมูลในรูปแบบมุ่งค้นหาความรู้ (Exploratory) (Koenchai, 2016 : 295-313) โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในระยะแรก แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลและสร้างตัวแปรกลุ่มนำผลสรุปมาต่อยอดใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามตามวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยวิธีการทางสถิติพื้นฐาน (Statistics Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Traimongkolgul & Chatraporn, 2012 : 321-323)

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพ (การปฏิบัติ) และปัญหาการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดขอนแก่น ปรากฏในภาพรวม ดังนี้

1.1 สภาพการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมและ

รายด้านมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในระดับมาก โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ด้านบริบทของโครงการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดคือ ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และประเทศชาติให้เกิดความสงบสุขร่มเย็น สนับสนุนและสร้างความตระหนักให้พุทธศาสนิกชนนำหลักศีล 5 กลับคืนมาสู่ชีวิตประจำวัน 2) ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ ใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานและมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อเป็นผู้ประสานงานและเป็นผู้ดำเนินการทำกิจกรรมตามหลักศีล 5 3) ด้านกระบวนการดำเนินงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ มีการจัดกิจกรรมพัฒนาประชาชนให้เกิดความเข้าใจและเกิดความสงบสุขร่มเย็นตามหลักธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีตาธรรม 4) ด้านผลผลิต โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเชิงปริมาณในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมาชิกในครอบครัวและในหมู่บ้านสามารถรักษาศีล 5 ได้ทุกข้อ

1.2 ปัญหาการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ปัญหาด้านบริบทของโครงการ โดยภาพรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย ข้อที่มีปัญหาสูงสุดคือ การฝึกปฏิบัติจัดการตามโครงการตอบสนองความต้องการของประชาชน

ในหมู่บ้าน 2) ปัญหาด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย ข้อที่มีปัญหาสูงสุดคือ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ 3) ปัญหาด้านการดำเนินงาน โดยภาพรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย ข้อที่มีปัญหาสูงสุดคือ การบริหารจัดการปัจจัยสนับสนุนด้านงบประมาณ 4) ปัญหาด้านผลผลิต โดยภาพรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย ข้อที่มีปัญหาสูงสุดคือ บุคคลในหมู่บ้านสามารถรักษาศีลข้อที่ 1 และรักษาศีลข้อที่ 5 ได้น้อยกว่าทุกข้อ

2. ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยเชิงคุณภาพในระดับดี โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ผลการประเมินประสิทธิผลด้านบริบทโครงการ โดยภาพรวม การรักษาศีล 5 ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และประเทศชาติ 2) ผลการประเมินประสิทธิผลด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ โดยภาพรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยเชิงคุณภาพในระดับดี ข้อที่มีคุณภาพสูงสุดคือ วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน 3) ผลการประเมินประสิทธิผลด้านกระบวนการดำเนินงาน โดยภาพรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยเชิงคุณภาพในระดับดี 4) ผลการประเมินประสิทธิผลด้านผลผลิต โดยภาพรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยเชิงคุณภาพในระดับดี ข้อที่มีคุณภาพสูงสุด (ดีมาก) คือ ประชาชนสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขด้วยการเข้าวัดปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น

3. แนวทางในการส่งเสริมและ พัฒนาการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในแต่ละด้าน ควรปฏิบัติ ดังนี้ 1) แนวทางในการส่งเสริมและ พัฒนาการดำเนินการตามโครงการ ด้านบริบทของโครงการประชาชนควร พัฒนากาย พัฒนาจิตด้วยการปฏิบัติธรรมตามหลัก ศีล 5 เป็นประจำและต่อเนื่อง 2) แนวทางในการ ส่งเสริมและ พัฒนาการดำเนินการตามโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าหมู่บ้านรักษาศีล 5 ควรมีกฎ กติกา และระเบียบของหมู่บ้านเป็นลายลักษณ์ อักษรให้ประชาชนถือ ปฏิบัติจนเกิดเป็นวิถีชีวิต ที่ดีงาม 3) แนวทางในการส่งเสริมและ พัฒนาการ ดำเนินการตามโครงการ ด้านกระบวนการดำเนินงานควรมีการประชาสัมพันธ์ ประชุมชี้แจงและให้ ความรู้เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติและคุณประโยชน์ ของการรักษาศีล 5 อย่างชัดเจน 4) แนวทางในการ ส่งเสริมและ พัฒนาการดำเนินการตามโครงการ ด้านผลผลิต เมื่อบุคคลพิจารณาเห็นว่าสิ่งใดดี สังคมเห็นดีด้วยและให้การยอมรับ ควรลงมือ ปฏิบัติทันที ควรส่งเสริมให้ประชาชน สมาชิก ในครอบครัวและในหมู่บ้านเข้าวัดปฏิบัติธรรม ตามหลักศีล 5 ทุกข้อ

5. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานระดับอำเภอและ ระดับจังหวัด ควรใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูล สารสนเทศในการวางแผนเพื่อขอรับการสนับสนุน งบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชน

1.2 หมู่บ้านรักษาศีล 5 ควรจัดการ วางแผนด้านทรัพยากรเกี่ยวกับคณะบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ในการปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรักษาศีล 5

2.2 ประชาชนควรพัฒนากาย พัฒนาจิตใจด้วยการรักษาศีล 5 เป็นประจำ

2.3 หมู่บ้านรักษาศีล 5 ควรมีกฎ กติกาและระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษรให้บุคคล ถือปฏิบัติจนเกิดเป็นวิถีชีวิตที่ดีงาม

2.4 บุคคลต้องตระหนักเสมอว่า สิ่งใดที่ตนเองคิดว่าดี สังคมเห็นดีและให้การ ยอมรับ ควรลงมือปฏิบัติทันทีและปฏิบัติอยู่เสมอ เป็นวิถีชีวิตที่เป็นสุขตลอดไป

References

- Koenchai, N. (2016). Mixed Research Methodology : The Third Research Methodology. *Dhammathas Academic Journal*, 16(2), 295-313.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus. (2014). *Happy People Sustainable Keep the Precepts 5 Village Project*. KhonKaen : Klunghanavittaya Printing House Limited Partnership.

- Phrakhru Suwithanpattanabundith. (2014). *Assessment Keep the Precepts 5 Village Manual*. KhonKaen : Klungnanavittaya Printing House Limited Partnership.
- Pitiyanuwat, S. (2016). *Value Science*. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Prapomwetee. (2014). *Assessment Keep the Precepts 5 Village*. KhonKaen : Klungnanavittaya Printing House Limited Partnership.
- Prathepmetee. (2014). *Assessment Keep the Precepts 5 Village Manual*. KhonKaen : Klungnanavittaya Printing House Limited Partnership.
- Traimongkolgul, P. and Chatraporn, S. (2012). *Research Design*. Bangkok : Publisher Kasetsart University.
- Wisalaporn, S. (2012). *Professional Teacher*. Yala : Yalarajabhat University Press.